Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
Факультет інформатики та обчислювальної техніки

Кафедра інформатики та програмної інженерії

Звіт

з лабораторної роботи № 5 з дисципліни
«Проектування алгоритмів»
„Проектування і аналіз алгоритмів для вирішення NP-складних задач ч.2”
Варіант 24

Виконав(ла) *ІП-12 Титаренко Данило Олегович* _____
(шифр, прізвище, ім'я, по батькові)

Перевірив *Сопов О. О.* _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ 2022

ЗМІСТ

1 МЕТА ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

Мета роботи – вивчити основні підходи розробки метаевристичних алгоритмів для типових прикладних задач. Опрацювати методологію підбору прийнятних параметрів алгоритму.

2 ЗАВДАННЯ

Згідно варіанту, формалізувати алгоритм вирішення задачі відповідно загальної методології.

Записати розроблений алгоритм у покроковому вигляді. З достатнім степенем деталізації.

Виконати його програмну реалізацію на будь-якій мові програмування.

Перелік задач наведено у таблиці 2.1.

Перелік алгоритмів і досліджуваних параметрів у таблиці 2.2.

Задача і алгоритм наведені в таблиці 2.3.

Змінюючи параметри алгоритму, визначити кращі вхідні параметри алгоритму. Для цього необхідно:

– обрати критерій зупинки алгоритму (кількість ітерацій або значення ЦФ);

– зафіксувати усі параметри крім одного і змінювати цей параметр, поки не буде досягнуто пікової ефективності;

– після цього параметр фіксується і змінюються інші параметри;

– далі повторюємо процедуру спочатку, з першого зафіксованого параметру;

– зупиняємось коли будуть знайдені оптимальні параметри для даної задачі або встановлена залежність одних параметрів від інших.

Зробити узагальнений висновок в якому обов’язково описати залежність якості розв’язку від вхідних параметрів.

Таблиця 2.1 – Прикладні задачі

№	**Задача**
1	**Задача про рюкзак** (місткість P=500, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 30 (випадкова), вага від 1 до 20 (випадкова)). Для заданої множини предметів, кожен з яких має вагу і цінність, визначити яку кількість кожного з предметів слід взяти, так, щоб сумарна вага не

	перевищувала задану, а сумарна цінність була максимальною. Задача часто виникає при розподілі ресурсів, коли наявні фінансові обмеження, і вивчається в таких областях, як комбінаторика, інформатика, теорія складності, криптографія, прикладна математика.
2	**Задача комівояжера** (300 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 150) полягає у знаходженні найвигіднішого маршруту, що проходить через вказані міста хоча б по одному разу. В умовах завдання вказуються критерій вигідності маршруту (найкоротший, найдешевший, сукупний критерій тощо) і відповідні матриці відстаней, вартості тощо. Зазвичай задано, що маршрут повинен проходити через кожне місто тільки один раз, в такому випадку розв'язок знаходиться серед гамільтонових циклів. **Розглядається симетричний, асиметричний та змішаний варіанти.** В загальному випадку, асиметрична задача комівояжера відрізняється тим, що ребра між вершинами можуть мати різну вагу в залежності від напряму, тобто, задача моделюється орієнтованим графом. Таким чином, окрім ваги ребер графа, слід також зважати і на те, в якому напрямку знаходяться ребра. У випадку симетричної задачі всі пари ребер між одними й тими самими вершинами мають однакову вагу. У випадку реальних міст може бути як симетричною, так і асиметричною в залежності від тривалості або довжини маршрутів і напряму руху. Застосування: – доставка товарів (в цьому випадку може бути більш доречна постановка транспортної задачі - доставка в кілька магазинів з декількох складів); – доставка води; – моніторинг об'єктів;

	– поповнення банкоматів готівкою; – збір співробітників для доставки вахтовим методом.
3	**Розфарбовування графа** (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2) – називають таке приписування кольорів (або натуральних чисел) його вершинам, що ніякі дві суміжні вершини не набувають однакового кольору. Найменшу можливу кількість кольорів у розфарбуванні називають хроматичне число. Застосування: – розкладу для освітніх установ; – розкладу в спорті; – планування зустрічей, зборів, інтерв'ю; – розклади транспорту, в тому числі - авіатранспорту; – розкладу для комунальних служб;
4	**Задача вершинного покриття** (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2)**.** Вершинне покриття для неорієнтованого графа G = (V, E) - це множина його вершин S, така, що, у кожного ребра графа хоча б один з кінців входить в вершину з S. Задача вершинного покриття полягає в пошуку вершинного покриття найменшого розміру для заданого графа (цей розмір називається числом вершинного покриття графа). На вході: Граф G = (V, E). Результат: множина C ⊆ V - найменше вершинне покриття графа G.

	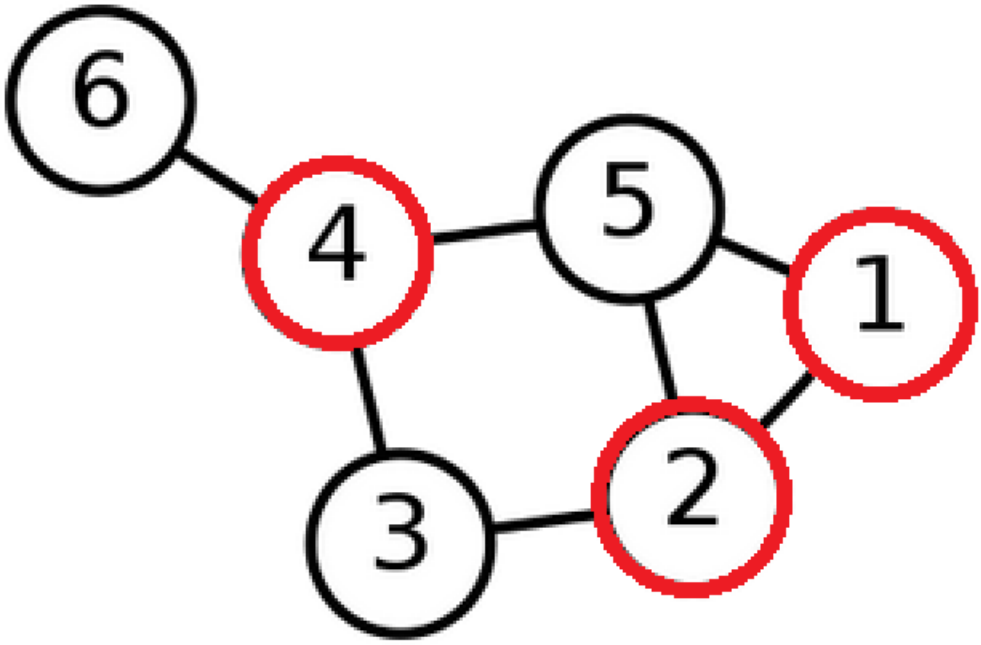 Застосування: – розміщення пунктів обслуговування; – призначення екіпажів на транспорт; – проектування інтегральних схем і конвеєрних ліній.
5	**Задача про кліку** (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2)**.** Клікою в неорієнтованому графі називається підмножина вершин, кожні дві з яких з'єднані ребром графа. Іншими словами, це повний підграф первісного графа. Розмір кліки визначається як число вершин в ній. Задача про кліку існує у двох варіантах: у **задачі розпізнавання** потрібно визначити, чи існує в заданому графі G кліка розміру k, тоді як в **обчислювальному варіанті** потрібно знайти в заданому графі G кліку максимального розміру або всі максимальні кліки (такі, що не можна збільшити). Застосування: – біоінформатика; – електротехніка;
6	**Задача про найкоротший шлях** (300 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 150, степінь вершини не більше 10, але не менше 1) -

	задача пошуку найкоротшого шляху (ланцюга) між двома точками (вершинами) на графі, в якій мінімізується сума ваг ребер, що складають шлях. Важливість задачі визначається її різними практичними застосуваннями. Наприклад, в GPS-навігаторах здійснюється пошук найкоротшого шляху між точкою відправлення і точкою призначення. Як вершин виступають перехрестя, а дороги є ребрами, які лежать між ними. Якщо сума довжин доріг між перехрестями мінімальна, тоді знайдений шлях найкоротший.

Таблиця 2.2 – Варіанти алгоритмів і досліджувані параметри

№	**Алгоритми і досліджувані параметри**
1	**Генетичний алгоритм:** - оператор схрещування (мінімум 3); - мутація (мінімум 2); - оператор локального покращення (мінімум 2).
2	**Мурашиний алгоритм**: – α; – β; – ρ; – Lmin; – кількість мурах M і їх типи (елітні, тощо…); – маршрути з однієї чи різних вершин.
3	**Бджолиний алгоритм:** – кількість ділянок; – кількість бджіл (фуражирів і розвідників).

Таблиця 2.3 – Варіанти задач і алгоритмів

№	**Задачі і алгоритми**
1	Задача про рюкзак + Генетичний алгоритм
2	Задача про рюкзак + Бджолиний алгоритм
3	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Генетичний алгоритм
4	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Генетичний алгоритм
5	Задача комівояжера (змішана мережа) + Генетичний алгоритм
6	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Мурашиний алгоритм
7	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Мурашиний алгоритм
8	Задача комівояжера (змішана мережа) + Мурашиний алгоритм
9	Задача вершинного покриття + Генетичний алгоритм
10	Задача вершинного покриття + Бджолиний алгоритм
11	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Бджолиний алгоритм
12	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Бджолиний алгоритм
13	Задача комівояжера (змішана мережа) + Бджолиний алгоритм
14	Розфарбовування графа + Генетичний алгоритм
15	Розфарбовування графа + Бджолиний алгоритм
16	Задача про кліку (задача розпізнавання) + Генетичний алгоритм
17	Задача про кліку (задача розпізнавання) + Бджолиний алгоритм
18	Задача про кліку (обчислювальна задача) + Генетичний алгоритм
19	Задача про кліку (обчислювальна задача) + Бджолиний алгоритм
20	Задача про найкоротший шлях + Генетичний алгоритм
21	Задача про найкоротший шлях + Мурашиний алгоритм
22	Задача про найкоротший шлях + Бджолиний алгоритм
23	Задача про рюкзак + Генетичний алгоритм
24	Задача про рюкзак + Бджолиний алгоритм
25	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Генетичний алгоритм
26	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Генетичний алгоритм
27	Задача комівояжера (змішана мережа) + Генетичний алгоритм

28	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Мурашиний алгоритм
29	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Мурашиний алгоритм
30	Задача комівояжера (змішана мережа) + Мурашиний алгоритм

3 ВИКОНАННЯ

3.1 Покроковий алгоритм

1. Згенеруємо 100 предметів
2. Згенеруємо пакування рюкзака допустимим але не найбільш оптимальним варіантом(наприклад жадібним алгоритмом)
3. Потім відправляємо бджіл-розвідників на ділянки(ділянка-одне пакування рюкзака)
4. Серед розвідників 80% - з найвищою цінністю і 20% - це випадкові ділянки з тих, що лишилися . Це потрібно, щоб уникнути локальних рішень
5. Бджола-розвідник буде оцінювати перспективність ділянки, тобто чим більша цінність рюкзака – тим більш перспективна ділянка
6. Потім бджоли-фуражири здійснюють заміни на своїх ділянках, тобто збільшити цінність рюкзаку, по черзі згідно з перспективністю ділянки
7. Бджола-фуражир пробує замінити всі предмети у рюкзаку відповідно до густини предмету, тобто цінність предмета поділена на вагу, а також пробує додати предмет до рюкзаку, якщо є ще вільне місце. Таким чином у рюкзаку залишаються найбільш цінні предмети

3.2 Програмна реалізація алгоритму

3.2.1 Вихідний код

```
import random

SCOUTS = 5
BEST_SCOUTS = 4
RANDOM_SCOUTS = SCOUTS - BEST_SCOUTS
FORAGERS = 45



class Knapsack:
```

```
    def __init__(self, items):
        self.items = items
        self.value = calc_value(self)
        self.amount=len(items)
        self.weight=calc_weight(self)

class Item:
    def __init__(self, value, weight):
        self.value = value
        self.weight = weight

    def __eq__(self, other):
        if not isinstance(other, Item):
            return NotImplemented

        return self.value == other.value and self.weight == other.weight

def generate_items(n):
    arr=[]
    for i in range(n):
        arr.append(Item(random.randint(2,30),random.randint(1,20)))
    return arr

def random_knapsack(W,arr):
    unpacked=True
    final=[]
    exist=[]
    finalvalue = 0.0
    while(unpacked):
        index=random.randint(1,len(arr)-1)
        if not(index in exist):
          W -= arr[index].weight
          if(W<0):
            W += arr[index].weight
            unpacked=False
          else:
            finalvalue += arr[index].value
            final.append(arr[index])
            exist.append(index)
    return Knapsack(final)

def greedy(W, arr):

    arr.sort(key=lambda x: (x.value/x.weight), reverse=True)
    begin=W
    finalvalue = 0.0
    final=[]

    for item in arr:
        final.append(item)
```

```
        if item.weight <= W:
            W -= item.weight
            finalvalue += item.value

        else:
            finalvalue += item.value * W / item.weight
            break

    return Knapsack(final)

def calc_value(knapsack):
    total=0
    for item in knapsack.items:
        total=total+item.value
    return total

def calc_weight(knapsack):
    total=0
    for item in knapsack.items:
        total=total+item.weight
    return total

def change_item(knapsack,arr,W,index):
    items=knapsack.items
    left_items=[]
    W_left=W-knapsack.weight
    max_val=knapsack.value

    for item in arr:
        if not(item in items):
            left_items.append(item)

    items.sort(key=lambda x: (x.value/x.weight), reverse=False)
    left_items.sort(key=lambda x: (x.value/x.weight), reverse=True)

    if((items[index].value/items[index].weight)<(left_items[0].value/left_items[0].
weight)):
        W_left=W_left+items[index].weight
        begin_val=max_val-items[index].value
        best_item_index=0
        find=False
        for i in range(len(left_items)):
            if(left_items[i].weight<W_left and
begin_val+left_items[i].value>=max_val):
                max_val=begin_val+left_items[i].value
                best_item_index=i
                find=True
        if(find):
            W_left=W_left-left_items[best_item_index].weight
            items[index]=left_items[best_item_index]
```

```
            left_items.remove(left_items[best_item_index])

    if(W_left>0):
        for item in left_items:
            if(item.weight<W_left):
                items.append(item)
                W_left=W_left-item.weight
                max_val=max_val+item.value
                left_items.remove(item)

    knapsack.value=max_val
    knapsack.weight=W-W_left
    knapsack.items=items
    return knapsack

def create_random_scouts(arr, W,scouts, n):
    while len(scouts) < n:
        scout=random_knapsack(W,arr)
        if scout not in scouts:
            scouts.append(scout)

def create_best_scouts(arr, W,scouts, n):
    while len(scouts) < n:
        scout=greedy(W,arr)
        if scout not in scouts:
            scouts.append(scout)

def local_search(arr,W,scouts,foragers):
    scout_result=[]
    scouts.sort(key=lambda x: (x.value), reverse=True)
    for scout in scouts:
        n=scout.amount
        if(foragers<n):
            n=foragers
        for i in range(n):
            scout=change_item(scout,arr,W,i)
            scout_result.append(scout)
    return scout_result

def get_best(scouts):
    scouts.sort(key=lambda x: (x.value), reverse=True)
    return scouts[0]


if __name__ == "__main__":
    W = 500
    arr = generate_items(100)
    scouts=[]
    best_result=Knapsack([Item(0,0)])
    create_best_scouts(arr,W,scouts,BEST_SCOUTS)
    create_random_scouts(arr,W,scouts,SCOUTS)
```

```
    for i in range(1000):
        if  (i % 20==0 and i!=0):
            print(f"i: {i}, max value: {best_result.value}")
        if(i==0):
            best=get_best(scouts)
            print(f"Begin Knapsack\n i: {i},  value: {best.value}")
        results = local_search(arr,W,scouts,FORAGERS)
        # print(get_best(results).value)
        if(get_best(results).value>best_result.value):
            best_result=get_best(results)
        scouts=[]
        create_best_scouts(arr,W,scouts,BEST_SCOUTS)
        create_random_scouts(arr,W,scouts,SCOUTS)
    print(f"Best knapsack:\n Weight: {best_result.weight} \n Value:
{best_result.value}")
```

3.2.2 Приклади роботи

На рисунках 3.1 і 3.2 показані приклади роботи програми.

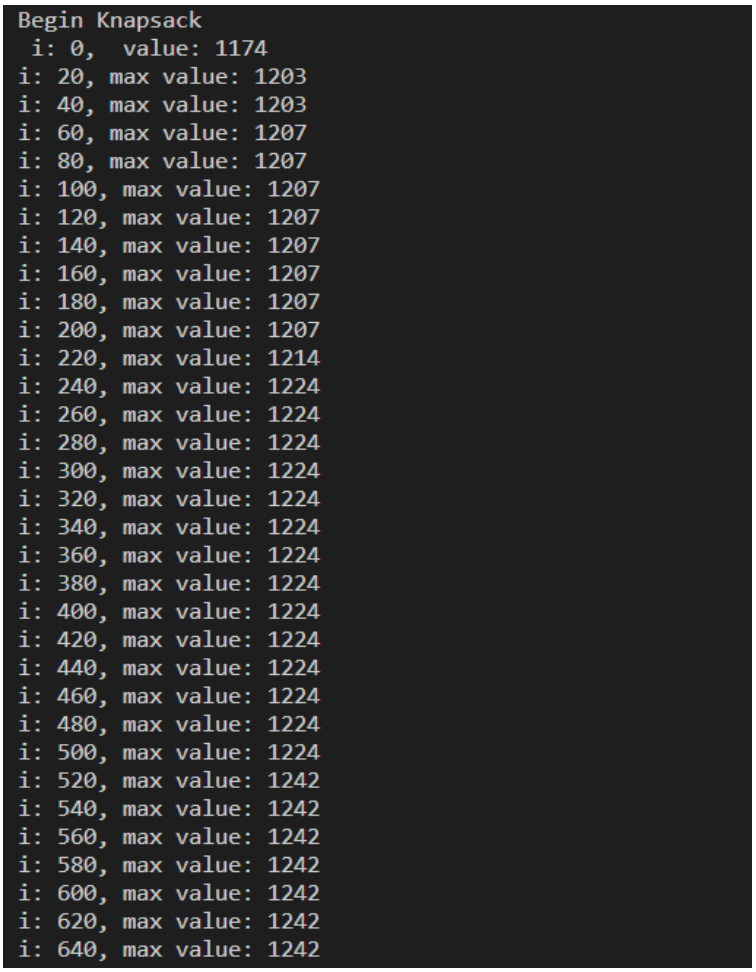

Рисунок 3.1 – Приклад роботи програми

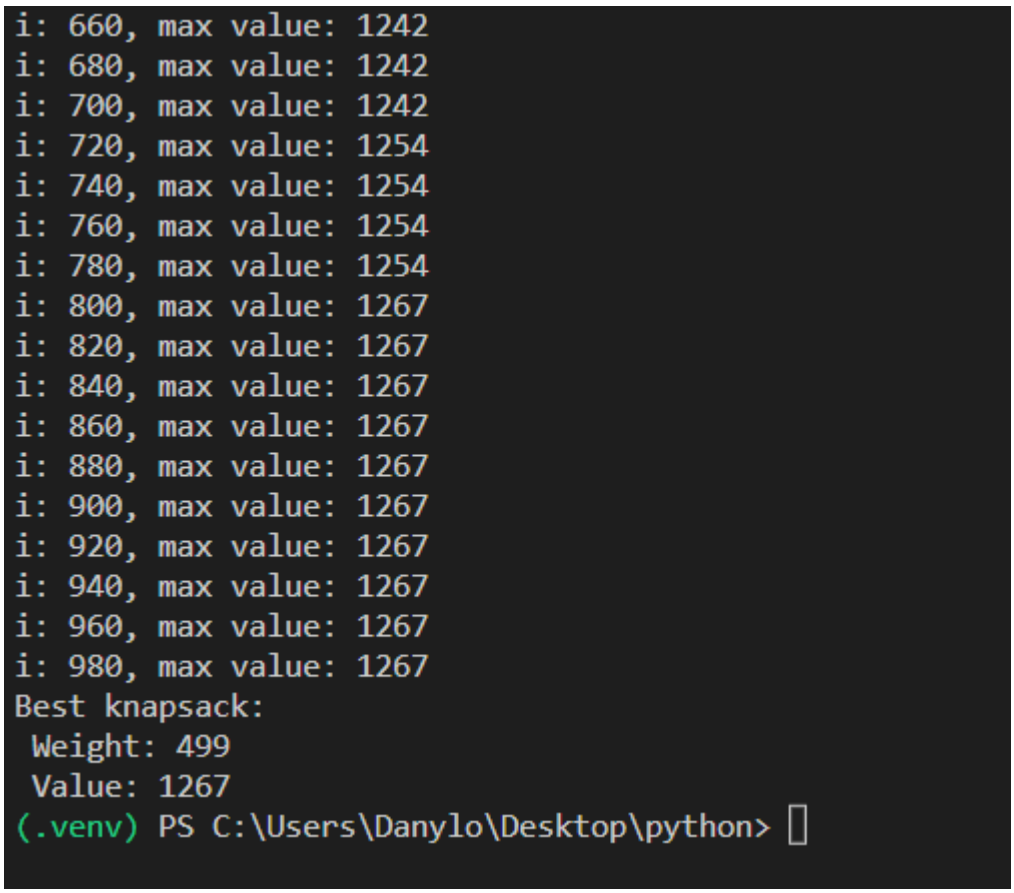

Рисунок 3.2 – Приклад роботи програми

3.3 Тестування алгоритму

- Таблиця залежності максимальної цінності рюкзака вікількості ітерацій

Початкова цінність предметів у рюкзаку - 1174

Ітерація	Значення функції	Ітерація	Значення функції
20	1203	520	1242
40	1203	540	1242
60	1207	560	1242
80	1207	580	1242
100	1207	600	1242
120	1207	620	1242
140	1207	640	1242
160	1207	660	1242
180	1207	680	1242
200	1207	700	1242
220	1214	720	1254
240	1224	740	1254
260	1224	760	1254
280	1224	780	1254
300	1224	800	1267
320	1224	820	1267
340	1224	840	1267
360	1224	860	1267
380	1224	880	1267
400	1224	900	1267
420	1224	920	1267
440	1224	940	1267
460	1224	960	1267
480	1224	980	1267

- Таблиця залежності цінності рюкзака від кількості бджіл. Серед бджіл 10% будуть бджолами-розвідниками

Протестуємо алгоритм для конкретного набору предметів

К-ть бджіл	Цінність рюкзака
12	968
22	1007
33	1020
44	1054
50	1075
55	1033
61	1034

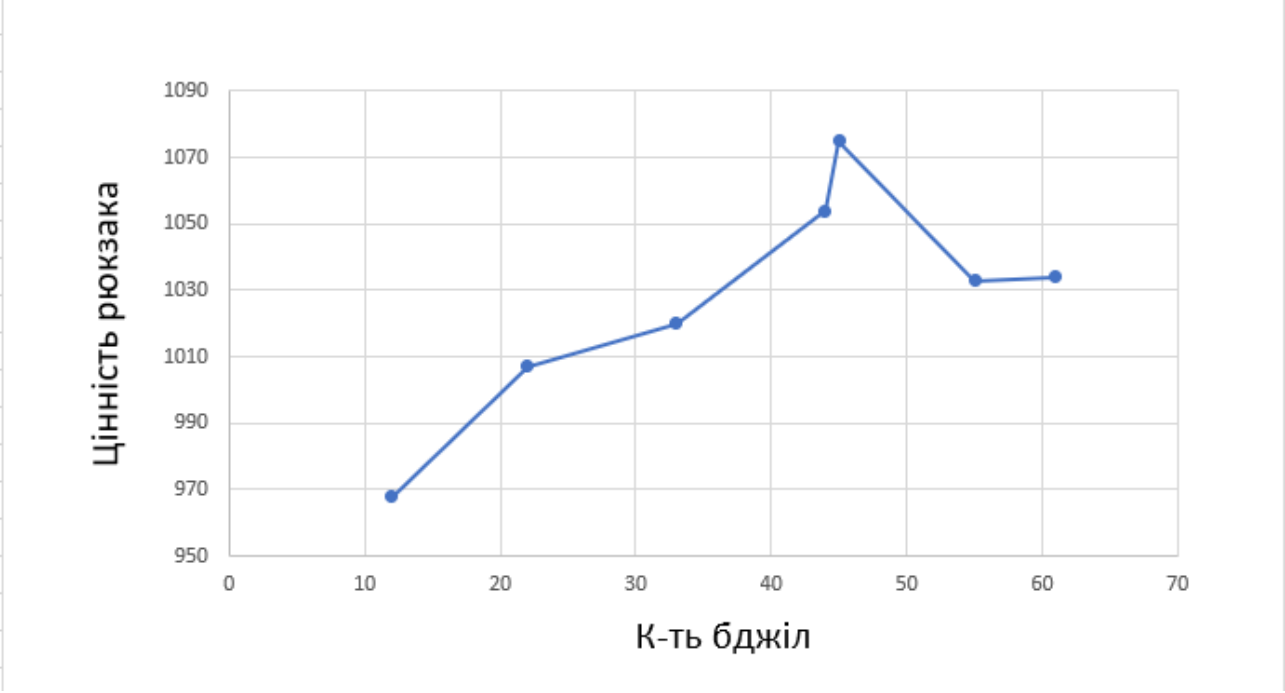

Рисунок 3.3 – Графік залежності цінності рюкзака від кількості бджіл

ВИСНОВОК

В рамках даної лабораторної роботи було розроблено та виконано програмну реалізацію бджолиного алгоритму для задачі про рюкзак. Даний алгоритм було детально протестовано за різною кількістю бджіл-розвідників та бджіл-фуражирів, а також за кількістю ділянок. В даній задачі було досягнуто покращення цінності рюкзака від 1174 до 1267, що є непоганим результатом. Також було виявлено, що при застосуванні жадібного алгоритму у якості початкового пакування рюкзака ми знайдемо найбільш оптимальне рішення за меншу кількість ділянок. Було досліджено, що при бджолиному алгоритмі цінність рюкзака буде збільшуватися, якщо буде збільшуватися к-ть ділянок, але при умові якщо цінність рюкзака не є локальним рішення.

Для даної задачі алгоритм найкраще працює за такими параметрами:

Бджоли-розвідники – 5

Бджоли-фуражири – 45

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При здачі лабораторної роботи до 11.12.2022 включно максимальний бал дорівнює – 5. Після 11.12.2022 максимальний бал дорівнює – 1.

Критерії оцінювання у відсотках від максимального балу:

- покроковий алгоритм – 15%;
- програмна реалізація алгоритму – 50%;
- тестування алгоритму– 30%;
- висновок – 5%.